

УДК 37.018.1:130.2

І. І. Дорожко, доктор філософських наук, доцент

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ДИТИНИ У СУСПІЛЬСТВІ РИЗИКУ

Проблема захисту прав дитини для XXI ст. є найголовнішою ідеєю прав людини. Права дитини — це система прав і свобод, що характеризують правовий статус дитини, з урахуванням особливостей її розвитку. Для родинного виховання у суспільстві ризику принципового значення набувають правові механізми захисту дитини. Родинне виховання має здійснюватись у рамках фундаментальних прав дитини.

Ключові слова: дитинство, права дітей, моральні норми, родина, родинне виховання, суспільство ризику, сімейна політика.

Актуальність проблеми. Науковий світ вивчає дітей та дитинство як об'єкт і продукт діяльності дорослих. Знання про підростаюче покоління завжди виступали своєрідною проекцією уявлень світу дорослих.

Визначення потреб дитячого світу і важливості забезпечення повноцінного догляду за дітьми є одним із найважливіших етичних принципів (психологічних, педагогічних), відомих як громадянські права. Визнання цінності особистості, захист її гідності — життєво необхідний пріоритет сьогодення.

Для людини важливо жити та взаємодіяти з іншими членами суспільства. Зворотний бік прав — відповідальність і обов'язки. Якщо ці два аспекти, як зазначає Дж. ван Б'юрен, розглядаються у сукупності і мають форми законів, звичаїв, традицій, то людська цивілізація робить крок уперед у своєму розвитку. В умовах глобалізаційних процесів значно поширився процес консолідації різних держав і впроваджуються в життя міжнародні угоди. Останні угоди включають загальні права і обов'язки, які регулюють відносини на рівні суспільної свідомості. Найважливішими угодами вважаються ті, що пов'язані із захистом прав дитини. Безперечно, підростаюче покоління належить до категорії населення, яке не може захистити свої права на рівні дорослих. Угоди, які захищають права людини у цілому, без включення правових аспектів щодо захисту дітей, не є достатніми.

Зусилля, спрямовані на визнання міжнародним правом прав дитини, не свідчать про зменшення значення сім'ї. Міжнародне право піднімає рівень гідності та поваги до всіх членів сім'ї. Одним із потенційно важливих є те, що у міжнародних угодах і досі сім'я розглядається як організований осередок суспільства. На основі сім'ї фундується структура суспільних від-

носин. Дж. ван Б'юрен робить висновок на предмет того, чому існує зацікавленість держави в підтримці сімейної єдності. Таким чином, можна було б уникнути потенційно неадекватних, руйнівних ситуацій, що призводять до відокремлення дитини від сім'ї. Міжнародні та регіональні документи проголошують сім'ю основним осередком суспільства, який необхідно захищати та підтримувати. Міжнародне право докладає значних зусиль щодо захисту сімейних відносин, накладаючи на державу систему обов'язків стосовно їх захисту в правовому, економічному, соціальному полі. У ст. 16(3) Загальної декларації прав людини визнається, що сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства та держави. Цей принцип проголошується у міжнародних пактах, Конвенції про права дитини [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що особистість втрачає спосіб існування у прямих і особистісних зв'язках, відбуваються зміни на рівні правових механізмів захисту дитини у суспільстві ризику. Сімейна політика та родинне виховання мають тенденції змінюватися залежно від контексту і часу, просторових характеристик.

Проблема захисту прав дитини для ХХІ ст. є найголовнішою ідеєю прав людини. Права дитини — це система прав і свобод, що характеризують правовий статус дитини, з урахуванням особливостей її розвитку. Нормативна база міжнародного і національного права регулює права дитини. За Законом України «Про охорону дитинства» (2001 р.) основними постулатами є такі: всі діти на території України незалежно від політичних і національних аспектів, від раси, кольору шкіри, статі, релігії, соціального походження, майнового стану, стану здоров'я або будь-яких інших важливих аспектів мають рівні права. Закон України гарантує дітям рівний доступ до безкоштовної юридичної допомоги, необхідної для захисту прав підростаючого покоління. До системи прав дитини належать такі права: рівноправність усіх дітей незалежно від умов перебування; набуття громадянства; піклування з боку сім'ї; свобода совісті та релігії; особисте та сімейне життя; рівноправність між батьками щодо виховання дитини; забезпечення належного рівня життя, необхідного для духовного, морального, фізичного, соціального розвитку. Реалізація прав дитини забезпечується усією системою органів державної влади, органів місцевого самоврядування, адвокатури, прокуратури та інших правоохоронних органів [2, с. 668].

Мета статті — проаналізувати правові механізми захисту дитини у суспільстві ризику.

Виклад основного матеріалу. З глобальної точки зору права дитини стали домінантою в міжнародному діалозі, особливо після вступу в силу Конвенції про права дитини, яка була ратифікована членами Організації

Об'єднаних Націй, за винятком США. Права дитини прирівнюються до прав людини, що веде до інтенсивних дебатів про ефективність роботи кампаній стосовно зниження рівня соціальної нерівності. І прихильники, і борці за таке бачення, як правило, голосують за спрощене поняття універсального дитячого права, яке не враховує місцевих проблем, змін та особливих рис. Права реалізуються в конкретному контексті і соціально-історичному часі за допомогою різноманітних шляхів.

Правові функції не лише відмінні в різних суспільствах, а й зазнають значних змін у рамках одного суспільства. Сім'я наділяє ім'ям індивіда і визначає його основний правовий стан. Наявність цих складових дає можливість розраховувати на спадщину, забезпечення засобами, за допомогою яких індивіди ідентифікуються в макросвіті.

У західних суспільствах спостерігаються значні зміни щодо правового забезпечення.

П. Бергер удається до порівняльної характеристики, а саме — на одному полюсі необхідно уявити сім'ю Стародавнього Риму, на іншому полюсі — сімейне право, не тільки в Америці, а й в інших західних суспільствах [3, с. 106].

На одному полюсі — сім'я Стародавнього Риму відрізняється патріархальністю, в якій батько займає позицію абсолютної правової влади. На іншому полюсі — сімейне право забезпечує незалежні права кожного члена сім'ї, враховуючи дітей.

П. Бергер підкреслює: «Дійсно, сучасне західне право розробило широке забезпечення щодо захисту індивіда від його родини (як, наприклад, правовий захист дитини у взаємодії «дитина» – «батько»). Більше того, держава пов'язує себе з індивідом прямо, незалежно від його сімейного статусу (прикладом є допомога залежним дітям)» [3, с. 107].

Універсальний характер концепції прав, які можна знайти у Конвенції ООН про права дитини, ґрунтується на побудові індивідуальності, яка є самостійною і має безпосередні стосунки з державою. Ця директива передбачає, що особистий інтерес має першорядне значення, і права можуть постійно переглядатися. Зазначене припущення супроводжувалося тим, що дитина знаходиться окремо від дорослих, але є рівною з ними у наданні прав. Це, наприклад, право на громадянство. Громадянин засновує свій вибір на раціональному прийнятті рішень і намагається максимально передбачити, мінімізувати втрати.

Інноваційний внесок Конвенції ООН про права дитини полягає у визнанні прав дітей на участь у суспільному житті, праві висловлювати свої думки. Діти запрошуються до участі в рішеннях, які вони ухвалюють від їх імені, висловлюють думки, мають свободу думки і релігії. Таке тлумачення при-

звело до усвідомлення щодо розширення участі дітей не тільки в житті сім'ї і громади, а й як голос в національних та глобальних процесах. У широкому розумінні концептуальних положень, які підписала Конвенція про права дитини, простежується тенденція до глобалізації концепції дитинства. В основному це приєднується до ідеї, за якою всі діти «те ж саме», і що людська особистість є загальною.

Заклопотаність у зв'язку з правами дітей видається синхронним актом із посиленням глобальної взаємозалежності у 1990 та 2000 р. Зокрема, деякі питання отримали міжнародну популярність: використання дітей як працівників у магазинах, як проститутток і т. д. У суспільному розумінні щодо ролі дітей у сім'ї та суспільстві відбулися різкі зіткнення із зображенням дітей в таких місцях, як Кенія, Індія, Мексика. Ці образи призвели до складних питань щодо продуктивної і репродуктивної ролі дітей у сучасному суспільстві і підкреслили надзвичайність економічних змін, які можуть впливати на розвиток підростаючого покоління [4, с. 113].

Глобалізація змінює власне процес акумуляції знань — як вони продукуються, де розподіляються і як отримуються, інтерпретуються. Це стосується як розуміння власне глобалізації, так і феноменів, з якими вона перехрещується. Розкриття цього питання є обов'язковим, коли йдеться про дослідження зв'язку між динамікою сім'ї та іншими близькими стосунками, їх перетинанням із глобалізаційними процесами. Так само важливо усвідомлювати не тільки те, що відбувається в сім'ях, а й те, як ці внутрішні процеси позначаються на масовій культурі. Сім'я ініціює та адаптується до змін, як вона інтерпретує вплив значних конструктивних змін на її власне функціонування, є однією з найбільш перспективних галузей дослідження. Сім'я є активною діючою силою в динамічній взаємодії між громадськими установами та суспільними змінами. Сім'я не просто реагує у відповідь на суспільні впливи. Вони є активними учасниками гри, які планують, ініціюють та часом відкидають зміни. Саме цей взаємозв'язок потрібно взяти до уваги, аби краще зрозуміти соціальні процеси і динамічну природу сімей у суспільстві.

У випадку суспільства, суспільних відносин, хоча й помилково, поширюється думка, згідно з якою якість всього можна і навіть потрібно вимірювати через розрахунок середньої якості усіх його частин. Якщо якість будь-якої з його частин падає нижче середнього, це може погано позначитися на певній частині, але навряд чи на якості, життєздатності та оперативному потенціалі у цілому. Коли перевіряються та оцінюються стан суспільства, показники доходів, рівня життя, здоров'я виходять вище, ніж ті, що були підраховані; ступеня, у якому такі показники змінюються від однієї частини суспільства до іншої, а ширина щілини між верхніми сегментами та най-

нижчими зрідка розглядається як відповідні показники. Насправді єдиний показник, який зазвичай розглядається як міра добробуту і критерій успіху або невдач влади, доглядається за допомогою моніторингу та захисту здатності нації протистояти викликам, а також її здатності нації до розв'язання проблем, яким ця нація колективно протистоїть. З. Бауман порушує питання соціальної нерівності серед молоді. Він вказує на те, що у деяких країнах бідність та хронічне безробіття або чорна робота — нерегулярна, короткострокова, не потребує ніякої участі та безперспективна — корелюють з підвищеним рівнем злочинності; наприклад, у Бредфорді 40% молоді живе у сім'ях, в яких жодна людина не має регулярної роботи. Один з десяти молодих людей вже має кримінальний досвід. Однак такі статистичні кореляції саме по собі не виправдовують рекласифікацію бідності як кримінальну проблему. В будь-якому випадку З. Бауман підкреслює необхідність розглядати злочинність серед неповнолітніх як соціальну проблему. Зниження відсотка молодих людей, які вступають у конфлікт із законом, вимагає визначення коріння цього явища, а його коріння — соціальне. Воно лежить в основі споживчої філософії життя, що поширюється, та прищеплено тиском споживчо зорієнтованої економіки і політики, а саме — швидке скорочення життєвих можливостей, доступних для бідних, та відсутність підвищення показників у відсотковому значенні серед населення щодо реалістичної перспективи вирватися з бідності таким чином, аби це було соціально схвалюваним і впевненим.

Ось дві речі, що мають бути зроблені у випадку Бредфорду, так само як і багатьох інших схожих випадках, що трапляються по всьому світу. По-перше, пояснити їх адекватно з посиланням на місцеві, безпосередні і прямі причини (не кажучи вже про те, щоб зв'язати їх однозначно чийось злим умислом) — взагалі марна спроба. По-друге, мало таких місцевих агентств, але вони спритні і готові діяти, можуть зробити щось для запобігання або їх усунення. Посилання на явище «Бредфорд» сягають далеко за межі міста. Становище молоді в Бредфорді складне, це супутні жертви корисливої, неконтрольованої та нескоординованої глобалізації [5, с. 5].

Чи справді така небезпека реально існує? Проаналізуємо морально-психологічну атмосферу українського суспільства за час його самостійного існування. З одного боку, розхитаність моральних засад суспільства. Такі зміни виступають закономірним наслідком руйнування попередньої соціальної системи і культивованої нею ієрархії цінностей. З другого боку, інтенсивний темп сучасного життя, спричинений глобалізаційними процесами.

У національній доповіді «Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави» за 2009 р. запропоновано дані численних соціологічних досліджень, які свідчать про те, що населення досить песимістич-

но налаштоване щодо оцінки моральності тих засобів, якими співгромадяни здатні скористатися для задоволення власних потреб і досягнення життєвого успіху. За даними Всеукраїнського опитування Інституту соціології НАН України, понад 88 % опитаних бачать серед більшості оточуючих людей тих, хто не зупиниться перед порушенням моральних і правових норм, якщо цього потребуватимуть їхні інтереси. При цьому близько половини з них (41,7 %) впевнені, що більшість сучасників не нехтуватимуть будь-якими засобами задля досягнення власних цілей. Лише кожний восьмий (11,9 %) учасник опитування вважає, що правові і моральні заборони переважають як життєві орієнтири порівняно із тиском. Тож мусимо констатувати помітну моральну деградацію суспільства, здатну призвести до повного морального банкрутства і руйнації навіть тих примарних інституційних засад громадянського суспільства, які існують на сьогодні.

Ці чинники негативно впливають на морально-психологічну атмосферу суспільства. Загальна стабілізація економічної, політичної та правової ситуації в Україні є перспективним шляхом подолання цієї негативної тенденції. Невіра в дієвість моральних норм має долатися на рівні підвищення довіри та впевненості особистості у можливості захистити власні права на рівні закону [6, с. 390].

Правові аспекти сімейних відносин не зводяться до регуляції взаємозв'язків батьків і дітей, чоловіків і дружин, інтеракцій між поколіннями, між членами нуклеарних і розширених сімей. Питання сім'ї та права треба ставити в широкому соціальному контексті як міжінституціональні відносини між інститутом сім'ї та всіма іншими соціальними інститутами [7, с. 217].

Мережа незалежних освітніх інститутів поступово усуває освітні функції родини, проникаючи у ранні фази дитинства, отрочтва, юнацтва на рівні дитячих садків, шкіл, університетів. Відбуваються трансформаційні зміни у сфері сімейних відносин. Сім'я втрачає певні функції, вони значно видозмінюються. Нові функції охоплюють особистісні потреби, експектації індивіда [3, с. 108].

Сімейне життя не відділене від ширшої соціальної сфери (П. Бурдье). Зміни в значеннях, цінностях та категоріальних відносинах є частиною нашого прогресивного світу. Аби отримати ширше уявлення про ці перетворення, потрібно дослідити, як ці зміни відбуваються і реалізуються на рівні сім'ї. Наприклад, складним і малозрозумілим є вивчення феномену дитинства у різних країнах, особливо в таких, що розвиваються. Глобалізація значно вплинула на місце дитини серед дорослих. Широкі показники свідчать про те, що дитяча праця знаходиться на підйомі, незважаючи на стурбованість міжнародного співтовариства, яке засуджує це явище. Міжнарод-

на організація праці включає у свої оцінки таку статистику: приблизно 352 млн від 5- до 17-річних дітей по всьому світу брали участь у будь-яких типах виробничої діяльності. Із цієї групи приблизно дві третини молодих працівників визначаються як «дитяча праця». Більшість із цих дітей працюють або на сімейних фермах, у господарствах, невеликих організаціях обробної промисловості. Менше, але вельми помітні групи дітей, які живуть на вулиці, беруть участь у широкому спектрі законної або незаконної діяльності, залучені до проституції [4].

У нашому нинішньому дискурсі дитячий світ має характеризуватися з різних точок зору. Це говорить про позицію, засновану в поточній концепції дитячого розвитку, модернізації, прогресу та глобалізації. Безперечним залишається той факт, що багато дітей в промислово розвинених країнах живуть у поганих умовах, з недостатньою охороною здоров'я і поганими перспективами для їх майбутнього. Для безлічі дітей, як на Заході, так і в країнах, що розвиваються, безтурботні споживання у дитинстві не належать до щоденних реалій їх життя.

Окреслена проблематика висуває ще одне запитання. Що мається на увазі, коли йдеться про «ситуацію дитини»? Можна міркувати про сучасну ситуацію людства, про феномен дитинства, а саме про той виклик моральному розуму, що постає в небезпеці глобалізаційних процесів. Очевидною є ситуація, в якій люди змушені взяти на себе спільну відповідальність за майбутнє суспільної свідомості у планетарному масштабі.

Дорослі мають право на створення сім'ї, і що це може означати? Батьки мають право на своїх дітей? Якими є принципи керівництва захистом дітей? Як можна використати Конвенцію ООН, захищаючи права та інтереси дитини? Що означає правильний баланс між інтересами дитини, батьками та суспільством. Виникає велика кількість запитань, але відповіді потребують ґрунтовних пояснень.

Зростає філософський інтерес до таких феноменів, як сім'я, родинне виховання, дитинство. Чому? По-перше, існує значний інтерес стосовно правових аспектів. Постає ключове запитання: хто може розглядатися на рівні правовласника? Діти являють собою цікавий «прецедент» для обговорення і вирішення даного питання. По-друге, зростає увага до теми громадянської освіти та набуття дорослих навичок, схильностей, знань. Ці рефлексивні дії необхідні для усвідомлення себе як громадян у суспільних відносинах. Діти, звичайно, повинні стати дорослими. По-третє, тема справедливості є актуальною у моральній та політичній філософії, філософії освіти. По-четверте, соціальні, політичні та філософські роздуми не можуть не прагнути того, аби зрозуміти зміни на рівні суспільних відносин. Останніми роками спостерігається розширення можливостей для дорослих, по-

роджених новими репродуктивними технологіями. Відбувається деформація у сімейних формах: стійке зростання розлучень, визнання одностатевих шлюбів на соціальному та юридичному рівнях, жінки спрямовані на кар'єрне зростання, набувають поширення сім'ї, які складаються з одного батька та дитини.

Одним з найважливіших, насправді актуальним, є питання про те, чи існують у дітей права. В умовах сьогодення постає питання про те, що діти володіють такими правами, як і дорослі. З другого боку, існує думка, за якою вони мають лише деякі права. У багатьох країнах дитина має право вільно висловлювати свою думку з питань, що стосуються її. Стаття 12.1 Конвенції ООН гарантує і дає дитині впевненість, що цим думкам буде надана належна увага згідно з її віком і зрілістю. Право бути почутим є цінним правом. Важливо, аби дитині приділялася належна увага. Право бути почутим — це тільки право. Для того, щоб мати можливість впливати на людину, яка буде вибрана для дитини. Зверніть увагу, пише Д. Арчард, що право дитини бути почутим зачіпає її власні інтереси і є заміною свободи в праві робити власний вибір. Відповідно постає питання, яке потребує пояснень. Аби зробити свій вибір, дитина повинна мати достатнє розуміння і розум у сфері певної проблематики. Що це означає для дитини, аби досягти певної точки у своєму розвитку? Автор виокремлює два способи, в яких є можливість інтерпретувати ідеї дитини щодо відображення певного рівня розуміння та інтелекту — це поріг і пропорційність показань. У свою чергу є два варіанти порогу: сильний та слабкий. Про сильну інтерпретацію порогу дитини можна констатувати, якщо вона відображає достатнє розуміння й інтелект. Тобто дитина має право приймати рішення з питань, що стосуються її інтересів, тільки у разі демонстрації розумових та інтелектуальних якостей. Згідно із зазначеними аспектами є два порогові значення для набуття права дорослої свободи. Одним з них є прийняття повноліття, а інший — когнітивні здібності, які будуть досягнуті до цього віку. Це два різні види порогу. Людина стає або «зрілою неповнолітньою», або великою. Залежно від порогу молода людина, яка досягає повноліття, володіє правом свободи дорослого. Існує думка, за якою батьківські права поступаються правам дитини. Свобода молодій людині — це право вирішувати для себе, успішно і повністю замінює право батьків вирішувати за неї. Це батьківське право вибору завершує свою дієвість як тільки поріг буде пройдено.

Д. Арчард слушно зауважує, що по обидва боки порогу або пропорційності необхідно визначити міру здатності, яка фіксує поріг. Скільки розуму і розуміння, наприклад, є достатніми? Але рівень пізнавальних здібностей все ж таки має відносні показники. Дитина, як і дорослий, може не відображатися в усіх своїх рішеннях, котрі вона придбала як загальну здібність [8].

За наших часів спостерігаються неоднозначні ситуації, парадоксальність яких дозволяє констатувати, що ніколи ще концепція прав людини не мала такого авторитету і водночас не була предметом критики. А. Репа пише: «З одного боку, права людини вважаються добрим і справедливим “спільним ідеалом” для всіх, “нормативним мірилом”, що претендує на універсальну і безумовну рецепцію в усьому світі, а з другого — риторичною фігурою, за якою приховують не надто привабливий реальний стан справ, прикриття подвійних стандартів і всякого роду цинічних імперіалізмів. Моральний вибір очевидний: не ховатися від світу в зручному коконі несуперечливої і звичної теорії, яка категорично розділяє чисті ідеї та вульгарну реальність, а мислити праволюдні принципи та цінності співвідносно суворій правді, утримуючи реальний конфлікт між насильством і нормами, завжди відкритим для філософії та політики» [9]. У моральному сенсі закон чинний тоді, коли його приймають усі в перспективі кожного. Ю. Габермас підкреслює, що мають право панувати лише ті закони, які можуть приймати «кожен стосовно всіх і всі стосовно кожного». Моральні норми можуть мати значущість для кожного члена суспільства, але це не розкриває їх когнітивного змісту, якщо їх розглядати окремо [10].

Зміни відбуваються на рівні моральних і правових норм. Стосунки в сім'ї пов'язані з різноманітними емоціями, переживаннями. Правовими дозволами чи заборонами їх не врегулювати, тому мають діяти ще норми моралі [11]. Любов батьків до дітей виявляється по-різному: одні дорослі більше люблять своїх дітей, інші — значно менше. Але закон зобов'язує всіх, наприклад, матеріально забезпечувати дітей до досягнення ними повноліття. У сімейному праві ця норма є і моральною, і правовою. Важливе місце в такому захисті посідають міжнародні стандарти. Найважливішими з них є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини. Що стосується українських правових норм, то важливим правовим актом, який регулює сімейні відносини, є Сімейний кодекс України. Основними завданнями цього Кодексу є: побудова сімейних відносин на добровільному шлюбному союзі чоловіка та жінки; підтримка та зміцнення сім'ї; виховання дітей; охорона інтересів матері та дитини; піклування батьків про дітей.

Висновки. Аналіз дії моральних і правових норм у площині родинних відносин свідчить про те, що найважливішою умовою міцних стосунків у сім'ї, умовою стійкого існування шлюбу є моральний рівень членів родини. Моральний рівень людей включає насамперед той чи інший рівень моральної свідомості. Рівень розвитку моральної свідомості особистості визначає її поведінку, діяльність у сфері сімейних стосунків та родинному

вихованні. Останнє має здійснюватись у рамках фундаментальних прав дитини. Це зрештою визначає можливості застосування правових і моральних регулятивів у сучасному родинному вихованні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Б'юрен Дж. ван. Міжнародне право в галузі прав дитини / Дж. ван Б'юрен ; [пер. з англ. Г. Є. Краснокутський]. – О. : АОБАХВА, 2006. – 524 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.
3. Бергер П. Социология: Биографический подход / П. Бергер, Б. Бергер // Личностно-ориентированная социология. – М. : Акад. проект, 2004. – С. 103–128.
4. Trask B. Globalization and Families / B. Trask. – L. : Dordrecht Heidelberg, 2010. – 220 p.
5. Bauman Z. Collateral damage: social inequalities in a global age / Z. Bauman. – United Kingdom : Polity Press, 2011. – 224 p.
6. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : нац. доповідь / [за заг. ред. В. М. Гейця]. – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
7. Антонов А. И. Судьба семьи в России XXI века / А. И. Антонов, С. А. Сорокин. – М. : Грааль, 2000. – 418 с.
8. Archard D. W. Children, family and the state / D. W. Archard. – UK, Hampshire : Ashgate Publishing Company, 2003. – 190 p.
9. Філософія прав людини : пер. з нім. / [за ред. Ш. Госепата та Г. Ломанна]. – К. : Ніка-Центр, 2008. – 320 с.
10. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Юрген Габермас ; [пер. з нім. Андрій Дахній]. – Львів : Астролябія, 2006. – 416 с.
11. Лінецький С. В. Основи правознавства : навч. посіб. / С. В. Лінецький. – К. : А. С. К., 2000. – 272 с.

ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ РЕБЕНКА В ОБЩЕСТВЕ РИСКА

Дорожко И. И.

Проблема защиты прав ребенка для XXI в. является главной идеей прав человека. Права ребенка — это система прав и свобод, характеризующих правовой статус ребенка, с учетом особенностей его развития. Для семейного воспитания в обществе риска принципиальное значение приобретают правовые механизмы защиты ребенка. Семейное воспитание должно осуществляться в рамках фундаментальных прав ребенка.

Ключевые слова: *детство, права детей, моральные нормы, семья, семейное воспитание, общество риска, семейная политика.*

LEGAL MECHANISMS FOR CHILD PROTECTION IN THE RISK SOCIETY

Dorozhko I. I.

The problem of protecting the rights of the child for twenty-first century is the main idea of human rights. Rights of the Child is a system of rights and freedoms that characterize the legal status of the child, taking into account the peculiarities of its development to adulthood. Legal protection mechanism of the child become fundamental important for family education in risk society. Family education should be carried in framework of fundamental child's rights.

Key words: *childhood, children's rights, moral norms, family, family education, society risk, family policy.*

УДК 371.13.37

Є. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ МОРАЛІ І ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Розглянуто поняття моральної і професійно-етичної відповідальності особистості. Доведено, що відповідальність особистості в контексті моралі і професійної етики — важлива складова ефективної та соціально адекватної професійної діяльності суб'єктів в умовах сучасного суспільства.

Ключові слова: *мораль, етика, відповідальність, діяльність, особистість, суспільство.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах прискорення розвитку суспільства роль особистості в різних сферах життєдіяльності, рівень її свободи істотно зростають, у зв'язку з чим стає все більш актуальною проблема її відповідальності в контексті моралі і професійної етики.

Основні принципи та норми моралі і професійної етики завжди були в центрі уваги не тільки філософів, учених, державних діячів, політиків, а й усіх верств населення. Ще Сократ приділяв велику увагу моральності і вважав її одним із критеріїв професійної діяльності. Платон і Аристотель також зазначали, що метою будь-якої професії є утвердження моральності. Але кожна епоха виробляє свої вимоги до моралі і професійної етики особистості.